

Halířová, Martina

Reflexe nouzového stavu v paměťových institucích a školách zapojených do projektu pokusného ověřování "Vzdělávací programy paměťových institucí do škol 2019/2020"

Museologica Brunensia. 2021, vol. 10, iss. 1, pp. 39-45

ISSN 1805-4722 (print); ISSN 2464-5362 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/MuB2021-1-5>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/143944>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

REFLEXE NOUZOVÉHO STAVU V PAMĚŤOVÝCH INSTITUCÍCH A ŠKOLÁCH ZAPOJENÝCH DO PROJEKTU POKUSNÉHO OVĚŘOVÁNÍ „VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PAMĚŤOVÝCH INSTITUCÍ DO ŠKOL 2019/2020“

MARTINA HALÍŘOVÁ

<https://doi.org/10.5817/MuB2021-1-5>

Projekt pokusného ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“ (dále PO) probíhal od školního roku 2017/2018. Vznikl ve spolupráci dvou ministerstev, a to Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) a Ministerstva kultury. Na základě rozhodnutí ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Kateřiny Valachové v roce 2017 se Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského (dále NPMK) stalo koordinátorem tří kol pokusného ověřování. Cílem PO bylo ověřit zájem základních škol o edukační programy paměťových institucí a zjistit vliv muzejní pedagogiky na kvalitu vzdělávání a rozšíření kompetencí žáků.¹ Projekt vycházel z doporučení mezinárodních organizací (OECD, UNESCO) a ze zavedené praxe některých paměťových institucí, které pomocí muzejní pedagogiky žákům a studentům přibližovaly různá historická období a témata související s pořádanými výstavami prostřednictvím vzdělávacích programů. PO pokračovalo

i ve školním roce 2018/2019.² V následujícím školním roce MŠMT vyhlásilo třetí, poslední běh pokusného ověřování. Poslední rok byl vnímán jako překlenovací období pro možný vznik systémových změn a zapracování této formy vzdělávání do Rámcového vzdělávacího programu. Nově byli do PO zařazeni zástupci nižších stupňů víceletých gymnázií napříč ČR. Celkem se projektu zúčastnilo 84 škol (68 ZŠ a 16 víceletých gymnázií). Zároveň došlo k rozšíření počtu paměťových institucí (dále PI). V prvním roce projektu 2017/2018 bylo zapojeno 10 paměťových institucí se 40 objekty, ve druhém běhu se projekt uskutečnil ve 20 paměťových institucích s 55 objekty a v roce 2019/2020 se zapojilo 22 paměťových institucí se 65 objekty.

Účelem pokusného ověřování bylo ověřit vliv zážitkové pedagogiky na zvýšení kvality výuky společenskovedních a přírodovědných předmětů ve vzdělávacích oblastech Člověk

a jeho svět, Člověk a společnost, Člověk a příroda a Umění a kultura ve vybraných školách, které potvrdily účast na pokusném ověřování, a to prostřednictvím finanční podpory z prostředků státního rozpočtu, která byla určena na pokrytí nákladů přímo souvisejících s návštěvou paměťových institucí v České republice.

Jako koordinátor každoročně NPMK zpracovávalo hlášení od škol a edukačních oddělení paměťových institucí. Na základě hlášení sestavovalo závěrečné zprávy, které byly odevzdávány na MŠMT a zveřejňovány na webových stránkách muzea.³ Zároveň NPMK uspořádalo dvě konference určené jak pro edukátory paměťových institucí, tak pro pedagogy základních škol. Projekt i konference potvrdily, že vzdělávání v paměťových institucích rozvíjí v účastnících edukačních programů (žácích) tvůrčí a badatelské postupy a propojuje vzdělávání v širších kontextech. Paměťové instituce hrají významnou roli ve vzdělávání dětí i dospělých.

1 Vyhlášení pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol pro školní rok 2017/2018. In *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online], Praha [cit. 2021-01-21]. Dostupné z www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyhlaseni-pokusneho-overovani-vzdelavaci-programy-pametych?highlightWords=pam%C4%9B%C5%A5ov%C3%BDch+instituc%C3%AD.

2 TOMEŠKOVÁ, Kateřina. *Závěrečná zpráva. Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“ – výsledky mapování zájmu základních škol o zážitkovou edukaci, jejich analýza a vyhodnocení* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-01-07]. Dostupný z www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna_zprava_po2-def-msmt_a_npmk_-_a_pro_web_mp.pdf.

3 Závěrečné zprávy. Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“. In *Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-01-07]. Dostupné z www.npmk.cz/pro-skoly/pokusne-overovani/zaverecne-zpravy.

Cílem příspěvku je reflexe nouzového stavu v paměťových institucích a školách. Na základě odevzdaných hlášení bude porovnávána návštěvnost edukačních programů v prvním a druhém pololetí roku 2019/2020. Budou zmíněna opatření vyhlášená vládou v první vlně epidemie. Reflektována bude i připravenost paměťových institucí a škol na fungování v online prostředí. Zároveň budou v krátkosti představeny výsledky projektu PO. V reflexi jsou využity závěrečné zprávy pokusného ověřování a výsledky šetření České školní inspekce provedené v jarních měsících na 5000 školách a výroční zpráva ČŠI.⁴ Pro informace o dopadech jarního nouzového stavu v paměťových institucích byl využit Věstník Asociace muzeí a galerií.⁵

Opatření v rámci pandemie Covid-19 ve druhém pololetí 2019/2020

Druhé pololetí školního roku 2019/2020 bylo negativně ovlivněno celosvětovou epidemií nového koronaviru SARS CoV-2 způsobujícího onemocnění Covid-19. V souvislosti s epidemiologickou situací došlo dne 11. března 2020 k uzavření škol a školských zařízení. Usnesením vlády č. 194 ze dne 12. března 2020 vláda v souladu s č. I. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, vyhlásila pro

území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru na území České republiky nouzový stav a ve smyslu § 5 písm. a) až e) a § 6 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon). Z rozhodnutí vlády byl omezen volný pohyb osob v celé České republice. Činnost škol a školských zařízení musela respektovat zákaz volného pohybu, příkaz pobytu v místě bydliště, omezení kontaktů s jinými osobami na nezbytně nutnou míru. Spolu s tímto omezením vláda vyzvala zaměstnavatele, aby v maximální možné míře u svých zaměstnanců využili práci z domova, aby vyhověli případným žádostem o dovolenou či placené volno a aby omezili výkon prací, které nejsou významné pro zachování činnosti zaměstnavatele.

S účinností od 20. dubna 2020 bylo předchozí usnesení vlády zrušeno a nahrazeno mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví (č. j. MZDR 16184/2020-1/MIN/KAN) ze dne 15. dubna 2020. V reakci na rozsudek Městského soudu v Praze bylo mimořádné opatření zrušeno a nahrazeno usnesením vlády č. 198/2020 Sb. s účinností od 24. dubna 2020 do 27. dubna 2020 a usnesením vlády č. 197/2020 Sb. s účinností od 27. dubna 2020.⁶

Kvůli opatření nenavštěvovalo školy přibližně 1,7 milionu žáků a studentů, z toho bylo nejvíce žáků základních škol, kterých je přibližně 953 tisíc.⁷ Školy mohly

zadávat úkoly elektronicky a výuka v omezeném režimu pokračovala distanční formou, přičemž žáci a studenti měli povinnost zadané úkoly plnit a vyučující je klasifikovali.

Od poloviny dubna docházelo k postupnému rozvolňování opatření. V květnu byl stanoven harmonogram uvolnění škol a školských zařízení. K 11. květnu se do škol vrátili žáci devátých tříd, a to výhradně pro účely přípravy na přijímací zkoušky na SŠ. Docházka u výše uvedených nebyla povinná, musela probíhat ve skupinách v maximálním počtu patnácti osob. Od 25. května byla možná osobní přítomnost žáků prvních stupňů základních škol na vzdělávacích aktivitách formou školních skupin. Účast žáků nebyla povinná. V rámci ochrany rizikových skupin pedagogických i nepedagogických pracovníků, a stejně tak žáků a jejich rodinných příslušníků nadále pokračovala distanční výuka. Od 8. do 30. června 2020 byla umožněna realizace občasných vzdělávacích a socializačních aktivit pro žáky druhých stupňů základních škol a pro žáky středních a vyšších odborných škol mimo závěrečné ročníky. Jednalo se o možnost pro školy, přičemž záleželo na konkrétních personálních, materiálních a prostorových podmínkách každé školy, zda této možnosti využije, v jakém rozsahu a jakým způsobem. Nešlo tedy o fungování v obdobném režimu, jako tomu bylo u prvních stupňů základních škol, ale spíše o eventualitu konání konzultací či třídnických hodin. Účast žáků byla dobrovolná.

V souvislosti s nouzovým stavem byly uzavřeny všechny paměťové instituce. K otevření muzeí a galerií došlo dne 11. května 2020, hrady a zámky ve správě Národního památkového ústavu byly otevřeny pro veřejnost od 25. května. Školská

4 Vzdělávání na dálku v základních a středních školách. Tematická zpráva: květen 2020 [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z www: <http://www.csicr.cz/html/2020/TZ_vzdelavani_na_dalku_ZS_SS/html15/index.html?&locale=CSY&pn=1>; rovněž viz Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2019/2020. Výroční zpráva České školní inspekce [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z www: <https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/V%3b%bdro%4%8dn%3%ad%20zpr%3%a1vy/Vyrocn%C3%AD_%C4%8Dsk%3%BDch_%C5%A1kol_2020_>.

5 Věstník AMG, 2020, č. 4.

6 Všechna opatření rozdělena dle segmentů kultura, školství atd. Aktuální opatření. In *Covid portál* [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupná z www: <<https://covid.gov.cz/opatreni>>.

7 Statistické údaje převzaty z Uzavření českých škol 2020 v souvislosti s pandemií covidu-19. In *Wikipedie* [online]. [cit. 2021-01-07]. Dostupné z www: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Uzav%C5%99en%C3%AD_%C4%8Dsk%C3%BDch_%C5%A1kol_2020_>.

zařízení a paměťové instituce musely dodržovat hygienická nařízení zabráňující šíření koronaviru. Ve vnitřních prostorech museli návštěvníci nosit roušky. Nesmělo docházet k shlukování velkého počtu osob. Bylo nařízeno dodržování rozestupů 2 metry s výjimkou blízkých osob a musela být zajištěna možnost dezinfekce rukou. Zároveň v objektech probíhala zvýšená dezinfekce ploch a povrchů. Z uvedených důvodů nebyl možný pobyt větší skupiny žáků v paměťových institucích.

Školy versus první vlna epidemie

Školy ani rodiče nebyli na distanční výuku připraveni. Vybavenost škol i domácností výpočetní technikou se lišila. Velmi dobře byly na situaci připraveny školy, kde se jejich ředitelé již dříve systematicky věnovali zajištění digitálních technologií.⁸ Rovněž bylo zjištěno, že výuka informačních a telekomunikačních technologií byla před vypuknutím pandemie vedena pouze ze 41,3 % aprobovanými pedagogy, což se projevilo v nižší míře digitální gramotnosti některých žáků a v jejich nedostatečných dovednostech pro zapojení do on-line výuky.⁹ V případě dalšího vzdělávání učitelů bylo opomíjeno vzdělávání v oblasti informačních a komunikačních technologií (účastnilo se ho pouze 16,2 % učitelů). Toto se negativně projevilo ve druhém pololetí školního roku, kdy se ukázaly nízké kompetence mnoha učitelů pro práci s digitálními technologiemi.¹⁰

Kvůli absenci počítačů a internetu v některých rodinách byly školy nuceny hledat i jiná řešení vzdělávání na dálku. Řada neziskových organizací začala sociálně znevýhodněným rodinám zprostředkovávat zapůjčení výpočetní techniky zdarma.¹¹ Do pořizování se zapojily obce i kraje. Podle šetření školní inspekce se do online výuky zapojilo zhruba 80 % dětí ze základních a středních škol. S 9500 žáky základních a středních se nepodařilo navázat komunikaci. Nejsložitější situace nastala v regionech s nízkým socioekonomickým statutem.¹²

Využívání digitálních technologií vedlo k jiné organizaci práce. Někteří vyučující byli nuceni učit se ovládat techniku v běhu. Příprava výuky se stala náročnější vzhledem k promýšlení jejího obsahu. Velmi významnou se stala zpětná vazba od žáků.¹³ Šetření ukázalo, že zásadní pro kvalitu vzdělávání je kultura školy spojená s kvalitou vedení.¹⁴ Řada rodičů si stěžovala na přetěžování dětí úkoly. Kvalita on-line výuky souvisela s kvalitou vyučujícího a jeho empatií. V jarní distanční výuce převládaly pasivní činnosti (sledování) nebo samostatné činnosti (nastudování, samostatné vypracování). Učitelé realizovali distanční výuku ve stejném rozsahu jako v běžném rozvrhu při prezenčním vzdělávání. Nereflektovali jarní doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, České školní inspekce i dalších institucí věnovat se primárně opakování a procvičování a snažili se probrat s žáky na dálku

veškerý stanovený vzdělávací obsah.¹⁵ Během distanční výuky byly děti odkázány na vybavení a podmínky svého domácího prostředí, které není rovnocenné, což významně zvýšilo nerovnosti v přístupu ke vzdělávání.¹⁶

Při krátkém podzimním návratu dětí do škol (školní rok 2020/2021) se ukázal negativní dopad on-line vzdělávání, starší i mladší žáci během jarní vlny ztratili učební návyky. Řada žáků měla značné mezery v učivu.¹⁷

Dopad první vlny na paměťové instituce zapojených do pokusného ověřování

Ve školním roce 2019/2020 bylo do PO3 zapojeno 22 paměťových institucí se 65 objekty. Všechny zapojené instituce uzavřely spolu s nouzovým stavem své brány jak návštěvníkům, tak školním skupinám. K otevření muzeí a galerií došlo dne 11. května 2020, hrady a zámky ve správě NPÚ byly otevřeny pro veřejnost od 25. května. Zatímco v prvním pololetí realizovaly projekt všechny školy (až na jednu, která odstoupila), ve druhém pololetí ho nerealizovalo celkem 64 zapojených škol (76,19 %) a realizovalo ho jen 20 škol (23,81 %). Toto se promítlo i na počtu odučených tříd a počtu realizovaných edukačních programů.

¹⁵ *Zkušenosti žáků a učitelů základních škol s distanční výukou ve 2. pololetí školního roku 2019/2020. Tematická zpráva* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020 [cit. 21-01-21]. Dostupné z www: <https://tarantula.ruk.cuni.cz/AKTUALITY-11135-version1-tz_zkustenosti_zaku_a_ucitelu_zs_s_distanzni_vyukou_2_pol_2019_2020.pdf>.

¹⁶ ČERMÁKOVÁ, Barbora, Štěpán KMENT a Karel GARGULÁK. *Dopady uzavření škol kvůli pandemii koronaviru: logický model* [online]. Praha: EDUin, o. p. s., 2020 [cit. 21-01-21]. Dostupný z www: <https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni skol_pandemie_koronaviru.pdf>.

¹⁷ SEĐOVÁ, Stáňa. Na jaře online výuka bez 270 tisíc dětí. In *Novinky.cz* [online]. 1. 10. 2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné z www: <<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/najare-online-vyuka-bez-270-tisic-deti-40337680>>.

⁸ *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2019/2020. Výroční zpráva České školní inspekce* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020, s. 52 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z www: <https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicakce/V%20c3%bdro%20c4%8dn%20c3%ad%20zpr%20c3%a1vy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf>.

⁹ Tamtéž, s. 56.

¹⁰ Tamtéž, s. 57–58.

¹¹ Např. *Počítače dětem* [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné z www: <<https://www.pocitacedetem.cz/>>.

¹² *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách. Tematická zpráva: květen 2020* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020, s. 4 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z www: <http://www.csicr.cz/html/2020/TZ_vzdelavani_na_dalku_ZS_SS/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1>.

¹³ Tamtéž, s. 9.

¹⁴ Tamtéž, s. 36.

Paměťová instituce	Počet tříd		Počet edukačních programů		Počet objektů
	1. pololetí	2. pololetí	1. pololetí	2. pololetí	
NPMK	25	4	46	4	2
MZM	129	6	22	2	9
NZM	66	6	66	6	3
SZM	29	4	29	4	3
Památník Lidice	147	6	52	6	1
Husitské muzeum v Táboře	82	2	82	2	2
NM – Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur	21	8	21	8	2
NM – ČMH	50	36	50	36	1
NM – HB a NB ¹⁸	675	62	369	62	2
Muzeum umění Olomouc	18	0	18	0	2
NPÚ	127	0	127	0	9
Národní ústav lidové kultury	25	0	21	0	2
NTM Praha	54	3	52	5	3
NTM Brno	78	1	83	1	1
Národní muzeum v přírodě – Muzeum v přírodě Vysočina	27	0	25	0	1
Celkem	1 553	138	1 063	136	43

Tab. 1: Počet odučených tříd a realizovaných edukačních programů v rámci PO.

Edukátoři v paměťových institucích, kde dotazník vyplnili, odučili za obě pololetí celkem 1691 tříd v 1199 edukačních programech. Porovnáme-li první a druhé pololetí, je zřetelný velký propad v počtu tříd a edukací způsobený uzavřením škol a paměťových institucí. Většina zrealizovaných edukačních programů proběhla v měsících únor–březen a v červnu. V některých paměťových institucích Muzeum umění Olomouc, Národní muzeum umění Olomouc, Národní ústav lidové kultury a Národní muzeum v přírodě neproběhly žádné edukace podpořené z dotace PO. Většina zmíněných institucí má sezónní otevírací dobu, kromě Muzea umění Olomouc. Nevýhodou tohoto muzea bylo, že žádná z podpořených škol nepocházela z Olomouce.

Paměťové instituce zapojené do pokusného ověřování (a nejen ony) reagovaly na nucené uzavření přechodem do on-line prostředí a vytvářely on-line výukové programy, přednášky a hry. Tvořily i tematicky zaměřené pracovní listy s workshopy.¹⁹ Všechny on-line aktivity byly na rozdíl od běžných edukačních programů přístupné zdarma. Paměťové instituce a jejich zaměstnanci prokázali schopnost rychle reagovat a přizpůsobit se situaci. Edukační oddělení připravila řadu zajímavých aktivit, které předpokládaly zapojení dětí a rodičů či školních tříd.

Vzhledem k omezení provozu a poklesu počtu jak běžných návštěvníků, tak školních skupin byla zasažena ekonomika institucí.

¹⁸ V počtu tříd i edukačních programů jsou zahrnuty všechny uskutečněné edukace včetně edukací podpořených z PO.

¹⁹ POTŮČKOVÁ JURÁŠOVÁ, Vendula. Online aktivity muzeí. *Věstník AMG*, 2020, č. 4, s. 8–9.

Výrazně poklesly příjmy ze vstupného a služeb, na druhou stranu vzrostly náklady na ochranné pomůcky a dezinfekci a na zajištění opětovného návštěvníckého provozu.²⁰

Porovnání uplynulých let PO

MŠMT vyčlenilo na projekt PO celkem 55 982 500 Kč. Každá škola obdržela na školní pololetí stejnou výši dotace, a to 122 500 Kč/škola/pololetí. Školy z obdržovaných finančních prostředků financovaly výjezdy do zapojených paměťových institucí.

	1. pololetí	2. pololetí
PO1	601	562
PO2	621	476
PO3	543	31
Celkem	1 765	1 069

Tab. 2: Počet navštívených paměťových institucí.

V letech 2017–2020 školy v rámci školního roku navštívily celkem 2834 paměťových institucí. Při porovnání průběhu PO zjistíme, že PO3 je oproti PO1 a PO2 slabší a školy v prvním pololetí navštívily menší počet paměťových institucí než v předchozích letech, a to o 12,56 % méně než při PO2 a o 9,65 % méně než v rámci PO1. Podle informací ze škol přišly finanční prostředky na účty pozdě a řada škol neměla možnost předfinancovat výjezdy. Zároveň školy, které se účastnily předchozích pokusných ověřování, si stěžovaly na nedostatečné množství zapojených paměťových institucí a na to, že paměťové instituce neobměňují edukační programy. Na druhou stranu školy v rámci PO3 zorganizovaly více vícedenních výjezdů než

²⁰ KUCHYŇKA, Zdeněk. Zamyšlení nad ekonomickými dopady. *Věstník AMG*, 2020, č. 4, s. 5.

	Jednodenní výjezdy		Několikadenní výjezdy	
	1. pololetí	2. pololetí	1. pololetí	2. pololetí
PO1	562	493	39	69
PO2	582	395	39	81
PO3	560	40	85	0
Celkem	1 704	928	163	150

Tab. 3: Počet jednodenních a vícedenních výjezdů.

	1. pololetí	2. pololetí
PO1	31 343	37 772
PO2	34 735	37 714
PO3	19 436	1 057
Celkem	85 514	76 543

Tab. 4: Porovnání počtu zúčastněných žáků.

v předchozích letech (viz Tab. 3). Časová náročnost přesunů mezi sídly paměťových institucí vedla ke snížení počtu návštěv. V rámci celého PO bylo možno sledovat všeobecný trend, že ve druhém pololetí školy realizovaly méně výjezdů než v prvním pololetí. Nutnost čerpání peněz vedlo školy k organizaci výjezdů i v méně klimaticky příznivých měsících a ke snaze více navázat návštěvu paměťové instituce na výuku. Pozitivem bylo umožnění realizace i vícedenních výjezdů.

Ve druhém roce realizace projektu (PO2) došlo k nárůstu podzimních jednodenních exkurzí, počet vícedenních výjezdů zůstal nezměněn. Ve druhém pololetí PO2 lze sledovat nárůst vícedenních výjezdů. V rámci PO3 došlo v prvním pololetí k nárůstu počtu vícedenních výjezdů. Bylo jich uskutečněno 85, což je o 54 % více než v rámci PO1 a PO2. Kvůli nárůstu vícedenních výletů klesl počet jednodenních exkurzí na 560, tento pokles není vysoký, činí pouze 3,78 % oproti PO2. Ve druhém pololetí školy realizovaly 40 jednodenních výjezdů, které se uskutečnily v měsících únor-březen a červen. Vícedenní výjezd nebyl realizován.

Průměrná částka vydaná na žáka dosáhla v prvním pololetí 2019/2020 462,70 Kč. V porovnání s předchozími ročníky PO se jedná o značný nárůst, během PO1 se jednalo o 210 Kč, v PO2 o 208 Kč na jednoho žáka. Vyšší průměrnou

částku v rámci PO3 lze odůvodnit pořádáním vícedenních výjezdů.

Závěrečné zprávy obsahují informace o počtu žáků, kteří navštívili paměťové instituce a jejich edukační programy, můžeme tak v průběhu tří let porovnat jejich počty.

Porovnáme-li jednotlivá pokusná ověřování, zjistíme, že v prvním pololetí PO3 došlo k poklesu počtu zúčastněných žáků, a to o 43,93 % než při PO2. Pokles lze vysvětlit realizací většího množství vícedenních výjezdů, než tomu bylo v předchozích letech. Sečteme-li první i druhé pololetí všech proběhlých PO, zjistíme, že díky dotaci se edukačních programů zúčastnilo 162 057 studujících.

V průběhu PO1 bylo průměrně vyčerpáno 83,94 % dotace, vratka činila 16,06 %. Během PO2 bylo vyčerpáno 84 % přidělených prostředků. Vratka činila 16 %. V prvním pololetí PO3 školy vyčerpaly 87 %, vratky 13 % dotace. Ve druhém pololetí bylo vráceno 96 % dotace z důvodu protiepidemických opatření. Za obě pololetí vratka dosáhla 54,54 %. Školy v období od poloviny března do května 2020 nemohly vyjíždět do paměťových institucí a paměťové instituce nemohly školní skupiny přijímat, po rozvolnění řada škol se snažila sanovat výuku a ověřit znalosti žáků získané prostřednictvím distanční výuky, proto 64 škol ve druhém pololetí roku 2019/2020 neuskutečnilo

žádný výjezd, alespoň jeden výjezd uskutečnilo 20 škol, přičemž většina výjezdů proběhla v období před vyhlášením nouzového stavu, několik výjezdů se uskutečnilo v červnu. Školy v Jihočeském, Libereckém, Pardubickém, Zlínském a Olomouckém kraji ve druhém pololetí nerealizovaly z důvodu epidemie žádný výjezd a čerpaly pouze částku určenou pro pověřenou osobu. Nejvíce paměťových institucí ve druhém pololetí (11) navštívily školy ze Středočeského kraje, nejméně byla škola z Kladna. Nejlépe čerpala prostředky škola z Karlovarského kraje, která vyjela v době před uzavřením škol do Prahy. Výše čerpání byla dána vzdáleností školy od cílové destinace.

Pro dopravu do paměťových institucí školy více využívaly objednané soukromé dopravce. Příčinou pro upřednostnění objednané autobusové přepravy byla zejména rychlost, snadná dostupnost a časová flexibilita. S řadou těchto smluvních partnerů školy spolupracovaly již dříve, proto byl jim dopravce schopen nabídnout i slevu na jízdném. Pokud školy využily vlaky, motivací byla poloha na trase železnice a slevy pro děti ve vlcích. Pro všechny vyučující byla důležitá dopravní dostupnost a spolehlivost dopravce.

Závěr

První vlna pandemie Covid-19 způsobila propad v příjmech ze vstupného ve všech paměťových institucích. Má

sociální a ekonomické dopady na všechny obyvatele. Negativně ovlivnila i PO, kdy došlo k propadu realizovaných návštěv. Školy neměly možnost vyčerpat finanční prostředky vázané na realizaci projektu. Celková vratka dosáhla 54,54 % dotace. Paměťové instituce i školy byly schopny na situaci rychle reagovat a přejít do online prostředí. Všichni byli situací nuceni získávat nové kompetence v oblasti informačních technologií.

Projekt pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol ukázal, že školy mají zájem o realizaci výjezdů do paměťových institucí a o jimi nabízené edukační programy. Zároveň cílená dotace umožnila výjezd i dětem, které by bez ní nevyjely. Sanovala částečně špatné sociální podmínky, ve kterých žijí. Projekt ukázal, že je nutné vylepšit komunikaci mezi paměťovými institucemi – školou. Školy by neměly nahlížet na paměťové instituce pouze jako na „servisní zařízení.“ Měly by je vnímat jako rovnocenné partnery.

Realizace PO1, PO2, PO3 zdůvodnily nutnost změny školského zákona. Na základě této změny již nebudou návštěvy edukačních programů paměťových institucí realizovány formou administrativně náročného pokusného ověřování. Od 1. ledna 2021 došlo k razantnímu navýšení normativně přidělovaných ONIV (finance pro běžné výdaje) pro školy, čímž budou moci školy, výdaje spojené s návštěvou paměťových institucí, tj. výdaje na dopravu při akcích v rámci vzdělávání podle příslušného rámcového vzdělávacího programu (dle § 160, odst. 1., písm. c) a d) školského zákona), zajišťovat přímo ze svého stanoveného rozpočtu přímých výdajů.²¹

²¹ Legislativní novinky ve školním roce 2020/2021. In *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online], Praha [cit. 2021-01-07]. Dostupné z <https://www.msmt.cz/legislativni-novinky-ve-skolnim-roce-2020-21?highlightWords=%C5%A1kolsk%C3%BD+z%C3%A1kon>.

V současnosti je otázkou je, kdy se paměťové instituce i školy budou moci vrátit k běžnému provozu a zda školy opět budou projevovat zájem o edukační programy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY:

Aktuální opatření. In *Covid portál* [online]. [cit. 2021-01-22]. Dostupná z [www: <https://covid.gov.cz/opatreni>](https://covid.gov.cz/opatreni).

ČERMÁKOVÁ, Barbora, Štěpán KMENT a Karel GARGULÁK. *Dopady uzavření škol kvůli pandemii koronaviru: logický model* [online]. Praha: EDUin, o. p. s., 2020 [cit. 21-01-21]. Dostupný z [www: <https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni_skol_pandemie_koronaviru.pdf>](https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni_skol_pandemie_koronaviru.pdf).

KUCHYŇKA, Zdeněk. Zamyšlení nad ekonomickými dopady. *Věstník AMG*, 2020, č. 4, s. 5–6. ISSN 1213-2152.

Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2019/2020. Výroční zpráva České školní inspekce [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z [www: <https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD20zpr%C3%A1vy/Vyrocnizprava-Ceskeskolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf>](https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD20zpr%C3%A1vy/Vyrocnizprava-Ceskeskolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf). ISBN 978-80-88087-43-4.

Legislativní novinky ve školním roce 2020/2021. In *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online], Praha [cit. 2021-01-07]. Dostupné z [www: <https://www.msmt.cz/legislativni-novinky-ve-skolnim-roce-2020-21?highlightWords=%C5%A1kolsk%C3%BD+z%C3%A1kon>](https://www.msmt.cz/legislativni-novinky-ve-skolnim-roce-2020-21?highlightWords=%C5%A1kolsk%C3%BD+z%C3%A1kon).

Počítače dětem [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné z [www: <https://www.pocitacedetem.cz/>](https://www.pocitacedetem.cz/).

POTŮČKOVÁ JURÁŠOVÁ, Vendula. Online aktivity muzeí. *Věstník AMG*, 2020, č. 4, s. 8–9. ISSN 1213-2152.

SEĎOVÁ, Stáňa. Na jaře online výuka bez 270 tisíc dětí. In *Novinky.cz* [online]. 1. 10. 2020 [cit. 2021-01-14]. Dostupné

z [www: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/na-jaře-online-vyuka-bez-270-tisic-deti-40337680>](https://www.novinky.cz/domaci/clanek/na-jaře-online-vyuka-bez-270-tisic-deti-40337680).

TOMEŠKOVÁ, Kateřina. *Závěrečná zpráva. Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“ – výsledky mapování zájmu základních škol o zážitkovou edukaci, jejich analýza a vyhodnocení* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-01-07]. Dostupný z [www: <https://www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna_zprava_po2-def_msmt_a_npmk_a_pro_web_mp.pdf>](https://www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna_zprava_po2-def_msmt_a_npmk_a_pro_web_mp.pdf).

TOMEŠKOVÁ, Kateřina. *Závěrečná zpráva. Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“ – analýza výsledků mapování zájmu základních škol o zážitkovou edukaci a její zhodnocení* [online]. Praha, 2019 [cit. 2021-01-07]. Dostupný z [www: <https://www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna_zprava_po-verze_pro_ver.def.pdf>](https://www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna_zprava_po-verze_pro_ver.def.pdf).

Uzavření českých škol 2020 v souvislosti s pandemií covidu-19. In *Wikipedie* [online]. [cit. 2021-01-07]. Dostupné z [www: https://cs.wikipedia.org/wiki/Uzav%C5%99en%C3%AD%C4%8Desk%C3%BDch_%C5%A1kol_2020](https://cs.wikipedia.org/wiki/Uzav%C5%99en%C3%AD%C4%8Desk%C3%BDch_%C5%A1kol_2020).

Věstník AMG, 2020, č. 4. ISSN 1213-2152. *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách. Tematická zpráva: květen 2020* [online]. Praha: Česká školní inspekce, 2020 [cit. 2021-01-21]. Dostupné z http://www.csicr.cz/html/2020/TZ_vzdelavani_na_dalku_ZS_SS/html5/index.html?&locale=CSY&pn=1.

Vyhlášení pokusného ověřování Vzdělávací programy paměťových institucí do škol pro školní rok 2017/2018. In *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online], Praha [cit. 2021-01-21] Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyhlaseni-pokusneho-overovani-vzdelavaci-programy-pametovych?highlightWords=am%C4%9B%C5%A5ov%C3%BDch+insti-tuc%C3%AD>.

Závěrečné zprávy. Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“. In *Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského* [online]. Praha, 2020 [cit. 2021-01-07].

Dostupné z www: <<https://www.npmk.cz/pro-skoly/pokusne-overovani/zaverecne-zpravy>>.

Zkušenosti žáků a učitelů základních škol s distanční výukou ve 2. pololetí školního roku 2019/2020 [online].

Tematická zpráva. Praha: Česká školní inspekce, 2020 [cit. 21-01-21].

Dostupné z www: <https://tarantula.ruk.cuni.cz/AKTUALITY-11135-version1-tz_zkusenosti_zaku_a_ucitelu_zs_s_distancni_vyukou_2_pol_2019_2020.pdf>.

MARTINA HALÍŘOVÁ

Pedagogické muzeum, Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Praha, Česká republika
halirova@npmk.cz